

- 1 משנה מסכת אבות פרק ה משנה י
- 2 [*]ארבע מדות באדם האומר שלי שלי ושליך שלך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום שלי שלי ושליך שלי
- 3 עם הארץ שלי שלי ושליך שלך חסיד שלי שלי ושליך שלי רשע:
- 4 פירוש רבינו יונה על אבות פרק ה משנה י
- 5 י ארבע מדות וכו' שלי שלי ושליך שלך וכו' - אינו נדיב לב והוא טוב ששונא מתנות וקשה שאיך יאמרו שזו מדה
- 6 בינונית והלא המונע עצמו מליתן צדקה רשע גמור הוא ובשלמא למ"ד שהוא מדת סדום אתי שפיר כמו שנאמר
- 7 הנה זה היה עון סדום אחותך וגו' ויד עני ואביון לא החזיקה אלא הכא מיירי בנותן צדקה מיראת ה' אך בטבעו הוא
- 8 כילי ולכן אחר שמחזיק עני ואביון מה לנו ולטבעו המדה עצמה בינונית היא וי"א כי מדת סדום היא ושרשו רע מאד
- 9 כיון שבטבעו הוא כילי אבל אם אינו מחזיק יד עני ואביון כלל בזה כולי עלמא מודו דרשע גמור הוא וזו מדת סדום.
- 10 שלי שלך ושליך שלי עם הארץ. מפני שזה רוצה בתיקון העולם נקרא עם הארץ שרוצה ליקח וליתן כי בזה מתרבה
- 11 האהבה ביניהם ואף שהיא מדה טובה לתיקון העולם לא מחכמה היא זאת כי שונא מתנות יחיה והמדה הטובה
- 12 ליתן ושלא ליקח:
- 13 בית הבחירה (מאירי) מסכת אבות פרק ה
- 14 ארבע מידות באדם כלומר מדות האדם בענין היותו נהנה מאחרים או מהנה לאחרים חלוקה על ד' מדריגות יש
- 15 מהם שאומר שלי שלי ושליך שלך שאינו רוצה להיות הוא נהנה מאחרים כלל וכן אינו רוצה להיות הוא מהנה
- 16 לאחרים ואמר עליה תחילה שהיא מדה בינונית שכמו שממונו חביב [עליון] שלא ליהנות ממנו שאר בני אדם כך
- 17 ממון שאר בני אדם חביב עליו שלא ליהנות הוא מהם ונמצא שיש כאן זרות הדעה מ"מ מדה בינונית היא שאין עינו
- 18 צרה בשלו יותר משל אחרים ויש אומרים בו שהוא מדת סדום ושתיהן אמת והוא שאם במה שאינו רוצה שיהנו
- 19 אחרים ממנו הוא דבר שאלו היה מהנה אותם בכך לא היה אצלו או אצל ממנו שום חסרון זו היא מידת סדום שכל
- 20 מעכב הנאת חבירו במה שנהנה ממנו והוא אינו חסר כלום מדת סדום היא אבל הראשונה היא שאלו מהנהו יש
- 21 אצלו או אצל ממנו קצת חסרון אלא שאף חברו מזמן לו כיוצא בה ועכבה זו הואיל ויש בה חסרון אינה מדת סדום
- 22 שאינו רוצה לחסר בשל אחרים ולא להתחסר ע"י אחרים (אלה הן) [אלא היא] מדה בינונית ויש מהם שאומרים שלי
- 23 שלך ושליך שלי כלו' דרוצה שיהנו שכניו ממנו והוא ינה משכניו ואמר שהוא מדת עם הארץ ופי' ע"ה מכאן הוא מה
- 24 שפי' למעלה שקנה מעלות המדות ועיקר עניינו להתעסק בהנהגות מדיניות ולקיום הישוב וידוע שהעוסקים בכך אין
- 25 להם עמידה בזולת זו המדה וכולם צריכים להעזר זה בשל זה והיא מדה ממוצעת ראויה לרוב העולם ויש גורסין זו
- 26 מדת כל אדם ר"ל רוב העולם והכל אחד
- 27

- 1 מגן אבות לרשב"ץ על אבות פרק ה משנה י
- 2 ארבע מדות באדם הפירוש: כך היא הגירסא בספרים כולם, אבל במשניות ישנות שבאו מארץ ישראל שהם
- 3 מנוקדות, יש גירסא יותר מדוקדקת, והיא: שלי ושלך, שלך - חסיד. שלך ושלי, שלי - רשע. וכן היא הגירסא באבות
- 4 דרבי נתן [נו"א פ"מ ונו"ב פרק מה]. ורבינו יונה ז"ל [ד"ה ארבע מדות באדם] פירשה לענין צדקה, ועל כן הוקשה
- 5 לו, היאך אפשר לומר שהאומר שלי שלי, ושלא יתן צדקה, שתהיה מדה בינונית? והלא המעלים עיניו מן הצדקה
- 6 הוא כעובד ע"ז, כמו שנזכר בראשון מבתרא [ב"ב י א], ופירשה בדוחק, שאעפ"י שהוא נותן צדקה אינה ממדתו, כי
- 7 כילי הוא, אלא מפני היראה. ואין צורך לכל זה, כי לא דברה משנה זו במדת הצדקה, עד המשנה האחרת ששינו
- 8 בה, ארבע מדות בנותני צדקה. וזו המשנה היא מדברת בגמילות חסדים שגומלים בעלי בתים העשירים זה לזה,
- 9 והם נחלקים לארבע מדות. ומדות בכאן, הם כמו מנהגים, שאדם נוהג בהם במדה ידועה, כמו שמודד בסאה או
- 10 בקב, כן הוא נוהג במדה זו. והאומר שלי שלי, אינו רוצה להנותך, ושלך שלך, והלואי שלא תהנה אותי זו מדה
- 11 ממוצעת, בין החסיד המהנה ובלתי נהנה, ובין רשע הנהנה ובלתי מהנה. והיה סובר תנא קמא שאדם ההולך
- 12 במדה בינונית, רשאי ללכת במדה זו. וכן היתה מדתו של שמואל, שנאמר [שמו"א ז יז] ותשובתו הרמתה כי שם
- 13 ביתו, בכל מקום שהולך ביתו עמו, כמו שנזכר בראשון מברכות [י ב]. וכן אמרו במדרש חזית [שיה"ר פרשה ב
- 14 פסקה יח ג, ד"ה בשלפי השמד], על אליהו שנתארח עם הצרפתי, שאפילו נרות ואפילו פתילות היה מעביר עמו
- 15 ממקום למקום, שלא להטריח כל בריה.
- 16 ויש אומרים זו מדת סדום אין במסכתא זו מחלוקת, כמו שפירשתי בואל תסתכל בקנקן [לעיל פ"ד מ"כ ד"ה רבי
- 17 יוסי בן יהודה], על כן אני אומר, שלא בא זה התנא אלא להוסיף כי מדה זו יש בה רע, קרוב למדה סדומית, כי
- 18 אעפ"י ששמואל לא היה נהנה, היה מהנה, וכן אליהו, כמו שנזכר שם, 'ותאכל היא והוא' [מלכים א יז טו], שהיא
- 19 נהנית ממנו. וזה שאינו מהנה כלל אם תגבר עליו מדה זו, יבא שלא יהנה אפילו במה שאינו חסר כלום ושכנו או
- 20 חברו אינו מקבל ממנו הנאה, וזו היתה מדת סדום, שנאמר 'פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל' [איוב כח ד],
- 21 שהיו רוצים לשכח תורת הרגל מביניהם אעפ"י שהיתה הארץ רחבת ידים מספקת לכולם. ועל זאת המדה אמרו
- 22 חז"ל, כופין על מדת סדום, כמו שנזכר בפרק הכונס, ובראשון [ב"ב יב ב] ובאחרון [קסח א] מבתרא, [ובכתובות קג
- 23 א] פרק הנושא, ובפרק מי שהוציא והו [ערובין מט א], ובפרק חזקת היד [ב"ב נט א] ובפרק הבית והעלייה [ק"ז א],
- 24 ובפרק גט פשוט ובפרק כיצד הרגל [כ א].
- 25 והאומר שלי שלך ושליך שלי זו מדת עם הארץ נקרא זה עם הארץ, שלא הגיע למדת חסידות שיהנה אחרים והוא
- 26 לא יהנה מהם, אלא נהנה ומהנה בשוה, וזהו ישוב המדינה.